

Inhoud

De stinsenflora van onze buitenplaatsen <i>Edwin Visser</i>	3
Twee bibliotheken onder één dak <i>Anja Kroon</i>	10
Meisjes voor dag en nacht <i>Ellen Kerkvliet</i>	15
Willy Sluifers portret van burgemeester David Eliza van Lennep <i>Marc de Bruijn</i>	19
Van Bennebroekerpolder naar Meerwijk <i>Martin Bunnik</i>	26
Brandspuithuisjes in Heemstede <i>Henny en Cees van Haasteren</i>	32
Zijlstra: een zeldzame winkelpui aan de Raadhuisstraat <i>Marc de Bruijn</i>	36
Schade aan bomen door de zomerstorm van 2015 <i>Marloes van Buuren</i>	42
Van het bestuur	
Najaarsbijeenkomst HVHB in teken van monumenten van de toekomst	46
2016: een belangrijk jaar voor de HVHB	48
HVHB zoekt een bestuurslid karakterbehoud	50
Excursies	51

Contributie 2016

Graag uw aandacht voor de bij dit nummer gevoegde contributiebrief. Een spoedige betaling stellen wij zeer op prijs. Bij voorbaat dank voor uw medewerking.

Voor uw agenda

18 februari tot 1 maart	Excursie Kathedraalmuseum Sint Bavo, zie blz. 51
Indienen kandidaten Erfgoedprijs 2016, zie ook www.hv-hb.nl , onder 'Actueel'. 22 maart bekendmaking nominaties
5 maart	Excursie Leyduin (met Landschap Noord-Holland), zie blz. 51
1 t/m 3 april	Heemstedse Kunstbeurs SportPlaza Groenendaal; de HVHB is aanwezig
4 mei	Wandeling Hartekamp, Overplaats o.l.v. Martin Bunnik (blz. 51)
- Zie ook www.hv-hb.nl > Actueel > Jaarprogramma 2016
- Alle data en activiteiten onder voorbehoud.

De stinsenflora van onze buitenplaatsen

Edwin Visser

In Heemstede en Bennebroek heeft in de afgelopen vier eeuwen een groot aantal hofsteden en buitenplaatsen gelegen. Veel eigenaren hebben kosten noch moeite gespaard hun domein te verfraaien. Het park dat het huis omringde werd naar de mode van die tijd verfraaid met allerhande bomen, struiken en planten.

Wie in het vroege voorjaar over de Herenweg rijdt zal het niet ontgaan dat het onder de monumentale bomen van *Huis te Manpad* en Eikenrode wit kleurt van de sneeuwkllokjes en dat het grasveld van *Kennemerduin* paars en lila ziet van de krokussen en voorjaarshelmbloemen. Deze stinsenplanten – want over deze bijzondere groep planten hebben we het – zijn verwilderde, veelal voorjaarsbloeiende planten die oorspronkelijk niet in de omgeving voorkwamen, maar ooit zijn aangeplant op vooral landgoederen, buitenplaatsen,

boerenhoeven en in pastorietuinen. De naam ‘stins’ komt uit het Fries en betekent ‘stenen huis’. Het woord stinsenplant is waarschijnlijk voor het eerst gebruikt door de heemkundige Jacob Botke in 1932 die hierbij geïnspireerd werd door de naam ‘stinseblomkes’. Zo noemde de bevolking van Veenwouden het Haarlems klokkenspel, dat daar rondom de Schierstins groeide.

De meeste stinsenplanten zijn bol- en knolgewassen die bloeien in het voorjaar en zich weer geheel onder de grond terugtrekken als het bladerdek van de

► Haarlems klokkenspel bij Huis te Manpad.

Willy Sluiters portret van burgemeester David Eliza van Lennep

Marc de Bruijn

In het trappenhuis van het oude deel van het raadhuis hangt het portret van burgemeester David Eliza van Lennep dat Willy Sluiter in 1916 schilderde. Sluiter was destijds een zeer bekende portretschilder. Het portret is een eerbetoon aan een burgemeester waar Heemstede veel aan te danken heeft.

▼ *Burgemeester David Eliza van Lennep, in 1916 geschilderd door Willy Sluiter.*

David Eliza van Lennep werd in 1891 benoemd tot burgemeester van Heemstede. Hij was toen pas 26 jaar, getrouwd met jonkvrouwe Isabelle Backer en vader van een zoon. Nadat ze eerst op Oud-Berkenroede gewoond hadden betrok het gezin in 1904 het nieuwgebouwde *Kennemerduin*. In de

vierentwintig jaar dat David van Lennep burgemeester was (1891-1916) maakte Heemstede een grote ontwikkeling door. In 1916 trad Van Lennep af, omdat hij door Provinciale Staten werd benoemd in het college van Gedeputeerde Staten.

Meerdere functies

Vóór 1916 had het er al enkele malen naar uitgezien dat Van Lennep op zou stappen als burgemeester. Deze functie was rond 1900 nog geen fulltime taak, zeker niet in het landelijke dorp dat Heemstede toen was. Behalve voor tuinieren en jagen (hij was een fervent jager op klein wild) bleef er dan ook tijd over andere functies. Zo was hij secretaris van de Vereeniging van Burgemeesters en Secretarissen in Noord-Holland en had hij zitting in het bestuur van het Witte Kruis en van het krankzinnigen-gesticht Meer en Berg. In Heemstede was hij voorzitter van de plaatselijke afdeling van de Volksbond tegen drankmisbruik en kerkvoogd van de Nederlands Hervormde Gemeente. Daarnaast bekleedde hij zakelijke functies als lid van de Raad van Toezicht van de Haarlemsche Hypotheekbank.

1910: Provinciale Staten

In juni 1910 werd Van Lennep met ruime voorsprong op zijn tegenstanders gekozen in de Provinciale Staten. Hij

Van Bennebroekerpolder naar Meerwijk

Martin Bunnik

De Bennebroekerpolder bestaat al ruim 350 jaar en is eeuwenlang gebruikt voor veeteelt, turfwinning, blekerijen en later bollenteelt. In de tweede helft van de 20ste eeuw is het zuidelijk deel van de polder geheel volgebouwd. Er wonen nu ruim 1200 mensen.

De Bennebroekerpolder lag ten oosten van de Binnenweg en de Schoollaan en werd aan de noordzijde begrensd door de Swartsenburgerlaan en Swartsenburgersloot en aan de zuidzijde door de Zandlaan. Aan de westzijde van de polder lagen de hoge gronden van de eerste strandwal en aan de oostzijde het Haarlemmermeer. De Zandlaan vormde een kade tussen de Bennebroekerpolder en de Oosteinderpolder in Hillegom. Oorspronkelijk maakten de gebieden bij *Huis te Bennebroek* en een stuk bos 'Het Rottegat', waar nu het voetbalterrein van BSM ligt, geen deel uit van de polder. De polder werd in tweeën gedeeld door de Bennebroekervaart ofwel de Roohellerzandvaart.

steden werd er in het veengebied turf gewonnen waardoor veenmeren ontstonden. Als gevolg van golfafslag en het ontbreken van oeverbescherming werden grote stukken land van Heemstede

Land opgeslokt door het water

In de middeleeuwen lag tussen de strandwal waarop Heemstede en Bennebroek liggen en de hoge zandrug van het Gooi een reusachtig veengebied. Aan de randen van dit gebied lagen de steden Haarlem, Leiden en Amsterdam. Een deel van dit veengebied behoorde toe aan de ambachtsheerlijkheid Heemstede, waaronder toen ook Bennebroek viel, en strekte zich uit tot aan Aalsmeer. Voor de brandstofvoorziening van de grote

► Kaart van het poldergebied, gemaakt door Melchior Bolstra in 1757.

▲ *Het oude celraampje om de hoek in de Doctor J. Th. de Visserstraat.*

▲ *Boekenrodestraat 9, Haarlem. De berging voor de handbrandspuit lag achter het huis.*

► *Merlet in de gevel.*

▼ *De nieuwe Magirusspuit voor de autocentrale van Bouvy, Binnenweg 79 (nu de Hema); foto 1924.*

Meer lezen over de brandweer

De Werkgroep Brandweer Historie (WBH) doet momenteel onderzoek in het gehele land naar nog bestaande spuishuisjes en brandweeronderkomens van vóór 1940. Intussen is in het blad *Eén-één-twee* van de Vereniging Belangstellenden in het Brandweerwezen (VBB) al een aantal artikelen verschenen. Het eerste ging over brandweeronderkomens in Heemstede. De onderzoeksgegevens zullen worden gebundeld in een boek met foto's van alle gevonden spuishuisjes en gebouwen en de verhalen eromheen. De reeds gepubliceerde artikelen zijn te lezen op www.brandweer.org, zoekterm 'spuishuisjes'.

Wilt u meer lezen over de Heemstedse brandweer? Dat kan in het boek *100 jaar brandweer in Heemstede*, te koop bij de HVHB.

▲ *In de toren bij het gebouw van Openbare Werken aan het Wipperplein werden de brandslangen van hennep gedroogd, rechts de garage voor het materieel van de brandweer. Foto 1932.*

Bronnen

Gemeentearchief Heemstede (ondergebracht bij het Noord-Hollands Archief) www.nbdc.nl

Zijlstra: een zeldzame winkelpui aan de Raadhuisstraat

Marc de Bruijn

De pui van Raadhuisstraat 49, de voormalige kruidenierswinkel van Zijlstra, is voorbeeldig gerestaureerd. Ooit maakte deze vestiging deel uit van een keten van vijfenzeventig winkels.

▼ Raadhuisstraat 49 geheel gerenoveerd.

Vanaf 1880 stijgt het inkomen van de beroepsbevolking in Nederland. Er is meer geld over voor luxere artikelen: koekjes, margarine, koffie en thee. Ze worden verkocht in kruidenierswinkels. Naarmate de welvaart stijgt, stijgt ook het aanbod aan verschillende artikelen

en worden de winkels groter. Er ontstaan regionale of zelfs landelijke winkelketens waarvan de bekendste Albert Heijn en De Gruyter zijn. Mooie winkels met etalages waar de artikelen smaakvol uitgestald liggen en die uitnodigen naar binnen te komen. Daar nemen handige winkeljuffrouwen in witte schorten je bestelling op, wegen je koekjes, koffie of margarine af en doen het in een mooi bedrukt zakje of papiertje.

Zijlstra

In 1893 begon Jacob Zijlstra Hz (1869-1956) een kruidenierswinkel in Zwolle. In 1897 zette hij de zaak om in een nv en kwamen er steeds meer filialen, eerst vooral in Noord- en Oost-Nederland maar later ook in het westen. Uiteindelijk waren er vijfenzeventig Zijlstrawinkels waar men terecht kon voor koffie, thee, suiker, meel, conserven en andere kruidenierswaren. De Heemstedse vestiging was een van de laatste die werden gebouwd. In Haarlem was er al eerder een Zijlstrawinkel in de Barteljorisstraat op nummer 25.

De Gruyter – de concurrent?

Vanaf 1900 kwamen er door het hele land heen kruidenierswinkels van De Gruyter. Ze stonden bekend om de opvallende architectuur, de etalages en de luxueuze interieurs met tegeltableaus en voorraadbakken. Onder de slogan 'En betere waar én tien procent, alleen De Gruyter' en met veel reclame probeerde men zoveel mogelijk klanten naar binnen te lokken.

